

VODIČ ZA PRIMJENU
ODGOJNE PREPORUKE

**UKLJUČIVANJE U POJEDINAČNI
ILI GRUPNI TRETMAN ODGOJNIH,
OBRAZOVNIH, PSIHOLOŠKIH
I DRUGIH SAVJETOVALIŠTA**

Tuzla, 2017.

Vodič za primjenu odgojne preporuke uključivanje u pojedinačni ili grupni tretman odgojnih, obrazovnih, psiholoških i drugih savjetovališta

Izdavač:

Federalno ministarstvo rada i socijalne politike
Biro za ljudska prava Tuzla

Za izdavača:

Vesko Drljača, ministar

Pripremili:

Emira Dizdarević, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike
Tim Biroa za ljudska prava Tuzla

Tiraž:

500 primjeraka

Dizajn i štampa:

OFF-SET Tuzla

Lektor:

Maida Švraka
Arif Švraka

Godina izdanja:

2017. godine

Ovaj dokument je nastao u okviru UNICEF BiH projekta „Pravda za svako dijete” koji se realizuje u saradnji sa Švedskom agencijom za međunarodni razvoj i saradnju (Sida), Vladom Švicarske i resornim ministarstvima i institucijama na državnom i entitetskom nivou, čime se nastavlja podrška jačanju sistema zaštite djece u kontaktu sa zakonom u Bosni i Hercegovini, s posebnim fokusom na podršku primjeni alternativnih mjera i prevenciji maloljetničkog prestupništva.

SADRŽAJ

PREDGOVOR	5
UVOD	9
Izbor, primjena i trajanje odgojnih preporuka	12
Zamjena i ukidanje odgojnih preporuka	12
Evidencija odgojnih preporuka	13
Uključivanje u pojedinačni ili grupni tretman vaspitnih, obrazovnih, psiholoških i drugih savjetovališta	14
Vodič za način provođenja odgojne preporuke „Uključivanje u pojedinačni ili grupni tretman odgojnih, obrazovnih, psiholoških i drugih savjetovališta” namijenjen odgovornim licima u savjetovalištim (s naglaskom na psihološka savjetovališta)	15
Način provođenja	17
Pravila i tok tretmana	18
Odnos prema maloljetniku u toku tretmana	19
Evidencija i izvještavanje	19
PRILOG 1	21
PRILOG 2	22
PRILOG 3	23
Zaključak	24
LITERATURA	24

PREDGOVOR

Brojni međunarodni i nacionalni dokumenti i propisi obavezuju državu, njezine institucije i pojedince na pružanje posebne zaštite djeci koja su u kontaktu s pravним sistemom u Bosni i Hercegovini.

Maloljetničko prestupništvo kao oblik društveno-neprihvatljivog ponašanja je aktuelna društveno negativna pojava koja nameće potrebu za većim angažovanjem zajednice u rješavanju niza problema. Kriminalitet maloljetnika predstavlja objektivno veći društveni problem od kriminaliteta punoljetnih lica. Navedeno proizlazi iz razloga što je kod većeg broja maloljetnih izvršilaca krivičnih djela izostala blagovremena i adekvatna društvena reakcija. Politika suzbijanja maloljetničkog kriminaliteta u savremenim uslovima se sve više orijentiše na razvoj društvene prevencije. Na tom planu se nastoji da se koncipiraju svrsishodne mjere i da se u realizaciju ovih mjera uključi što širi krug društvenih institucija i subjekata.

Težište novog seta propisa o djeci u kontaktu sa zakonom u Bosni i Hercegovini leži na alternativnim mjerama koje predstavljaju dio savremenog koncepta za suzbijanje maloljetničkog kriminaliteta i način da se pronađu humanija rješenja na usmjeravanju djece u kontaktu sa zakonom ka socijalno prihvatljivom načinu života. Stoga, ni ovo rješenje, kao ni bilo koje ne može unaprijed biti neizvršivo dok ne prođe ispit iz prakse i ne doprinese razvoju još boljih, kvalitetnijih i humanijih rješenja u rješavanju ove problematike.

Polazeći od toga da novi Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Federacije BiH, predstavlja strateški zaokret u oblasti maloljetničkog prestupništva,

njegova primjena u praksi zahtijeva pravovremeno reagovanje i osposobljavanje svih nadležnih organa, te potrebu izrade posebnih priručnika za primjenu alternativnih modela postupanja za sve aktere u procesu.

U cilju primjene alternativnih modela u oblasti postupanja s maloljetnim prestupnicima i jačanju kapaciteta profesionalaca organa starateljstva na području Federacije BiH, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike i Biro za ljudska prava, u saradnji sa UNICEF BiH, izradili su *Vodič za primjenu odgojne preporuke redovno pohađanje škole ili redovan odlazak na posao*.

Svrha Vodiča jeste, prije svega, nastojanje da se ojačaju kapaciteti profesionalaca koji su direktno uključeni u procedure postupanja s maloljetnim prestupnicima, te što je moguće više, da se ujednači praksa u ovoj oblasti u svim dijelovima Federacije BiH. S tim u vezi data je detaljna analiza i prijedlog koraka u procesu provođenja ove odgojne preporuke. Osnov za izradu Vodiča je Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku u Federaciji BiH, kao i podzakonski akti koji regulišu primjenu odgojnih preporuka. Ovaj Vodič ima jasan cilj, a to je dati smislene preporuke profesionalcima i odgovornim institucijama koji se bave provođenjem alternativnih mjera u Federaciji BiH.

Za potrebe ovog Vodiča analizirani su i predloženi koraci u procesu provođenja ove odgojne preporuke. Istaknuto je da je u primjenu ove alternativne mjere neophodno uključivanje institucija i subjekata koji imaju znanja i potencijala da se angažuju na ovom planu, kao što su stručni timovi u organima starateljstva, stručna lica u relevantnim savjetovalištim i dr. Saradnja svih ovih subjekata koji se na različite načine bave ovom problematikom je neophodna kao i koordinirano djelovanje, kojem je na prvam mjestu dobrobit djeteta. S obzirom na to da su alternativni modeli postupanja prema maloljetnim prestupnicima danas postali prioritet u tretmanu ove kategorije djece, nadamo se da ćemo ovim dokumentom unaprijediti oblast maloljetničkog pravosuđa u Bosni i Hercegovini, kao i mjere socijalne reakcije na prestupništva mladih.

Želim izraziti iskrenu zahvalnost na uloženom trudu osobama koje su učestvovalе u izradi ovog dokumenta, Birou za ljudska prava Tuzla, kao i projektnom osoblju UNICEF BiH. U nadi da će Vodič imati značajno mjesto u svakodnevnom radu, prije svega uposlenim u centrima za socijalni rad/slужbama socijalne zaštite, kao i drugim akterima procesa u primjeni alternativnih modela, u ime Federalnog ministarstva rada i socijalne politike i u svoje lično ime, svim njegovim korisnicima želim uspješan rad.

MINISTAR

Vesko Drljača

UVOD

Odgojne preporuke koje se izriču prema maloljetnim počiniocima krivičnih djela su institut koji je, i prije donošenja „lex specialis” Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku, postojao u ranijem krivičnom zakonodavstvu koje je tretiralo oblast maloljetničkog prestupništva, ali se vrlo rijetko koristio kao mehanizam prema maloljetnim počiniocima krivičnih djela na području Bosne i Hercegovine. Krivični zakon Federacije BiH uveo je institut kao posebno poglavlje o odgojnim preporukama još 1998. godine i moglo se primijeniti devet vrsta, dok se po Krivičnom zakonu Federacije BiH iz 2003. godine moglo primijeniti osam vrsta. Stupanjem na snagu jedinstvenog Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku definisano je šest vrsta odgojnih preporuka, koje može izreći tužilac ili sudija, a koje se koriste kao mehanizam prema maloljetnicima koji su počinioci krivičnih djela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

Zakonom se potencira primjena instituta odgojnih preporuka, koje po svojim formalnim i materijalnim karakteristikama ne pripadaju kategoriji krivičnih sankcija za maloljetnike, jer su zakonom posebno određeni organi nadležni za njihovu primjenu, propisani uslovi i svrha primjene, na osnovu čega se može zaključiti da su one poseban oblik reakcije društva na kriminalne radnje djece. Ovim Zakonom se tužiocima kao prva mogućnost nudi razmatranje i izricanja odgojnih preporuka, pa tek onda dolaze u obzir sve druge mjere koje su predviđene zakonom, naravno poštujući sve uslove pod kojim se navedene preporuke mogu izreći. Na taj način, zakonodavac je naglasio potrebu primjene ovog instituta kao diverzionog modela reagovanja, a što je prvenstveno u skladu s Konvencijom UN o pravima djeteta, Pekinškim pravilima i Tokijskim pravilima, koja propisuju da kad god je to poželjno i primjereno države „odrede mjere postupanja

bez pribjegavanja sudskim postupcima, uz osiguranje punog poštivanja ljudskih prava i pravne zaštite”.

S obzirom na to da smo naveli da je ovaj mehanizam postojao u ranijem zakonodavstvu koje je tretiralo oblast maloljetničkog prijestupništva, 2009. godine donesena je i Uredba o primjeni odgojnih preporuka u F BiH koja je defnisala način provođenja istih. Međutim, donošenjem Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Federacije BiH, koji je donesen 2014. godine, a stupio na snagu u februaru 2015. godine ukazuje se potreba za izmjenom navedene Uredbe kako bi se ista uskladila s ovim Zakonom.

S tim u vezi, Vlada Federacije BiH je u februaru 2015. godine donijela i Uredbu o primjeni odgojnih preporuka prema maloljetnicima, te početkom njene primjene, prestala je da važi uredba iz 2009. godine.

Uredba o primjeni odgojnih preporuka prema maloljetnicima (u daljem tekstu: Uredba) propisuje način, te vrste i uslove primjene odgojnih preporuka prema maloljetnim učiniocima krivičnih djela, ciljeve koji se njima žele postići, rokove za primjenu i provođenje, te organe koji učestvuju u postupku.

Vrste odgojnih preporuka su sljedeće:

- a) lično izvinjenje oštećenom,
- b) naknada štete oštećenom,
- c) redovno pohađanje škole ili redovno odlaženje na posao,
- d) uključivanje u rad bez naknade, u humanitarne organizacije ili poslove socijalnog, lokalnog ili ekološkog sadržaja,
- e) liječenje u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi (bolničko ili ambulantno),
- f) uključivanje u pojedinačni ili grupni tretman odgojnih, obrazovnih, psiholoških i drugih savjetovališta.

Primjena odgojnih preporuka se zasniva na principima dobrovoljnosti, nepristranosti, neposrednosti, srazmjernosti i poštivanju građanskih i ljudskih prava, a sve u najboljem interesu maloljetnika. Jedan od ciljeva

odgojnih preporuka je preusmjeravanje maloljetnog počinioca krivičnog djela od redovnog krivičnog postupka kako bi bili izbjegnuti negativni efekti na njegovu ličnost i kako bi bio obezbijeđen njegov pravilan razvoj.

„Odgojne preporuke“ predstavljaju oblik alternativnih mjera koje tužitelji ili sudije na osnovu principa oportuniteta primjenjuju prema maloljetnim učiniocima krivičnih djela vršeći tako skretanje (diverziju) s uobičajenog krivičnog postupka. Znači, samo izricanje odgojnih preporuka predstavlja preusmjeravanje od redovnog krivičnog postupka.

Tužilac za maloljetnike (u daljem tekstu: tužilac) ili sudija za maloljetnike (u daljem tekstu: sudija) u skladu s principima i pravilima propisanim Zakonom i podzakonskim aktima, razmotrit će mogućnost da ne pribjegavaju vođenju formalnog krivičnog postupka nego da slučaj maloljetnog učinioca krivičnog djela riješe primjenom odgojnih preporuka kada su one u najboljem interesu za maloljetnike.

Prema maloljetnom učiniocu krivičnog djela mogu se primijeniti odgojne preporuke za krivična djela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine, a za krivična djela za koja je zapriječena kazna duža od tri godine zatvora - ako su ispunjeni uvjeti iz člana 89. stav (1) Zakona i ako je to srazmjerno okolnostima i težini učinjenog krivičnog djela u skladu sa članom 9. Zakona.

Tužilac ili sudija može u skladu sa Zakonom, za konkretni slučaj odrediti primjenu jedne ili više odgojnih preporuka, pod uslovom:

- a) da maloljetnik priznaje krivično djelo,
- b) da je priznanje dato slobodno i dobrovoljno,
- c) da postoji dovoljno dokaza da je maloljetnik učinio krivično djelo,
- d) da maloljetnik u pisanoj formi izražava spremnost za pomirenje sa oštećenim,
- e) da maloljetnik u pisanoj formi da pristanak za primjenu odgojne preporuke, a mlađi maloljetnik i uz pristanak roditelja ili staratelja i
- f) da u pisanoj formi pristanak da i oštećeni u slučaju kada se to prema zakonu zahtijeva.

Svrha odgojnih preporuka je da se ne pokreće krivični postupak prema maloljetniku, da se primjenom odgojnih preporuka utječe na pravilan razvoj maloljetnika uz jačanje njegove lične odgovornosti kako ubuduće ne bi činio krivična djela, te ukoliko su ispunjeni propisani uslovi, da se predmet dostavi nadležnom organu starateljstva koji određuje stručnu osobu za provođenje postupka posredovanja, praćenja i izvještavanja.

Izbor, primjena i trajanje odgojnih preporuka

Izbor i primjena odgojne preporuke vrši se u saradnji sa zakonskim zastupnicima maloljetnika i nadležnim organom starateljstva uz njihov savjetodavno-terapijski rad, a na osnovu procjene dijagnostičkog tima.

Tužilac ili sudija pri izboru i primjeni odgojne preporuke uzimaju u obzir mišljenje i sveukupne interese maloljetnika, kao i interese oštećenog, vodeći računa pri tome da se primjenom odgojnih preporuka ne ometa redovno školovanje ili rad maloljetnika.

Maloljetniku će se prilikom izbora i primjene odgojne preporuke po potrebi omogućiti savjetovanje i sa braniocem.

Odgojne preporuke mogu trajati najduže jednu godinu i izriču se na pune sate, dane i mjesece. Odgojne preporuke mogu se tokom njihovog trajanja zamijeniti drugom odgojnom preporukom ili ukinuti.

Tužitelj donosi naredbu kojom se izriče odgojna preporuka kada maloljetnik u pisanoj formi pristane ispuniti svoju obavezu preuzetu odgojnom preporukom. Dok traje primjena odgojne preporuke, organ starateljstva tužiocu ili sudiji dostavlja izvještaj o uspješnosti primjene izrečene odgojne preporuke.

Zamjena i ukidanje odgojnih preporuka

Izrečena odgojna preporuka može se na osnovu zajedničkog prijedloga maloljetnika i oštećenog zamijeniti drugom odgojnom preporukom ako je izvršenje odgojne preporuke za maloljetnika preteško, o čemu stručno lice organa starateljstva izvještava tužioca ili sudiju, navodeći razloge za zamjenu izrečene odgojne preporuke. Ako tužilac ili sudija prihvati prijedlog, zamjena odgojne preporuke izvršava se u skladu s postignutim sporazumom maloljetnika i oštećenog.

Izrečena odgojna preporuka može se ukinuti ako se postignuti sporazum ne izvršava o čemu posrednik izvještava tužioca ili sudiju navodeći u vezi s tim mišljenje maloljetnika i oštećenog. Tužilac u ovom slučaju donosi naredbu za pokretanje pripremnog postupka, a sudija postupuje po podnesenom prijedlogu za izricanje krivične sankcije.

Zamjena i ukidanje odgojnih preporuka može se izvršiti i na prijedlog zakonskih zastupnika maloljetnika.

Prilikom razmatranja mogućnosti primjene odgojne preporuke, priznanje maloljetnika da je učinio krivično djelo ne može biti korišteno protiv njega u bilo kojem drugom naknadnom postupku.

Evidencija odgojnih preporuka

Evidenciju o izrečenim odgojnim preporukama, u okviru svoje nadležnosti, vode nadležna kantonalna tužilaštva i općinski sudovi, a podaci o odgojnim preporukama mogu se dati na uvid samo nadležnom organu starateljstva, policiji, tužilaštvu i sudu.

Odgojna preporuka

UKLJUČIVANJE U POJEDINAČNI ILI GRUPNI TRETMAN VASPITNIH, OBRAZOVNIH, PSIHOLOŠKIH I DRUGIH SAVJETOVALIŠTA

Primjena ove vaspitne preporuke bliže je određena Uredbom o primjeni odgojnih preporuka prema maloljetnicima.

Kada tužilac ili sudija nakon razmatranja mogućnosti primjene odgojne preporuke „Uključivanje u pojedinačni ili grupni tretman odgojnih, obrazovnih, psiholoških i drugih savjetovališta” utvrdi i opravdanost iste, posebno kada vještak neuropsihijatar utvrdi da je maloljetnik počinio krivično djelo pod utjecajem alkohola ili usljed upotrebe opojnih droga ili drugih psihičkih stanja ili duševnih oboljenja, uz pristanak maloljetnika i zakonskih zastupnika maloljetnika, donosi odluku kojom nalaže maloljetniku uključivanje u pojedinačni ili grupni tretman odgojnih, obrazovnih, psiholoških i drugih savjetovališta.

Ako se na osnovu izvještaja organa starateljstva utvrdi da se radi o maloljetniku koji nema dovoljno obrazovanja, a izrazi spremnost za daljim obrazovanjem, može se odrediti da isti pohađa posebne kurseve za stručno osposobljavanje kako bi se pripremio za polaganje ispita kojim se provjerava njegovo znanje.

U odluci o opravdanosti primjene navedene odgojne preporuke određuje se vrijeme trajanja i to na period od šest mjeseci do jedne godine.

Maloljetnik se upoznaje da u određenom roku odgojna preporuka može biti zamijenjena drugom ili ukinuta, odnosno ukoliko je ne bude ispunjavao da može biti pokrenut pripremni postupak ili postupiti po prijedlogu tužioca za izricanje krivične sankcije.

Odluka o izricanju odgojne preporuke dostavlja se nadležnom organu starateljstva koji, zavisno od nalaza i mišljenja vještaka neuropsihijatra, vrši odabir savjetovališta i u saradnji s odgovornim licem odabranog savjetovališta, sačinjava program rada s maloljetnikom i njegovog

uključivanja u pojedinačni ili grupni tretman, odnosno program pohađanja kursa i polaganja ispita u saradnji s odgovarajućom ustanovom.

Nadležni organ starateljstva prati ispunjenje preporuke u saradnji s odgovornim licem iz savjetovališta, odnosno ustanove i najmanje jednom mjesečno o tome izvještava tužioca ili sudiju.

Ako maloljetnik u potpunosti ispuní odgojnu preporuku „Uključivanje u pojedinačni ili grupni tretman odgojnih, obrazovnih, psiholoških i drugih savjetovališta“, organ starateljstva podnosi izvještaj tužiocu ili sudiji, koji donosi naredbu o nepokretanju pripremnog postupka, a istu odluku tužilac može donijeti u slučaju da maloljetnik djelimično ispuní navedenu odgojnu preporuku ukoliko nađe da pokretanje postupka ne bi bilo cjelishodno s obzirom na prirodu krivičnog djela i okolnosti pod kojim je učinjeno, raniji život maloljetnika, njegova lična svojstva i razloge neispunjenja obaveze.

Tužilac donosi naredbu o pokretanju pripremnog postupka u slučaju kada maloljetnik ne ispuní odgojnu preporuku ili je ispuní djelimično, ali u mjeri koja opravdava pokretanje postupka na osnovu mišljenja nadležnog organa starateljstva.

U skladu sa navedenim sudija donosi odluku o neprihvatanju prijedloga za izricanje krivične sankcije ukoliko maloljetnik u potpunosti ispuní odgojnu preporuku, a također postupa po prijedlogu tužioca za izricanje krivične sankcije ukoliko maloljetnik ne ispuní odgojnu preporuku ili je ispuní djelimično.

VODIČ ZA NAČIN PROVOĐENJA ODGOJNE PREPORUKE „UKLJUČIVANJE U POJEDINAČNI ILI GRUPNI TRETMAN ODGOJNIH, OBRAZOVNIH, PSIHOLOŠKIH I DRUGIH SAVJETOVALIŠTA“ NAMIJENJEN ODGOVORNIM LICIMA U SAVJETOVALIŠTIMA (S NAGLASKOM NA PSIHOLOŠKA SAVJETOVALIŠTA)

Vizija vodiča je osigurati sistemski razvoj efikasnog i učinkovitog tretmana maloljetnika koji su u sukobu sa zakonom, jačanje njihovih ličnih kapaciteta, te smanjenje rizika širenja maloljetničke delinkvencije u zajednici.

U ovom dijelu bit će prikazane određene okvirne preporuke za provođenje savjetovanja, što znači da su iste podložne modifikaciji u zavisnosti od prepoznatih potreba i eventualnih prepreka i poteškoća u provođenju.

Uključivanje u savjetovanje podrazumijeva provođenje strukturisanog savjetovanja, poboljšanje motivacije, rad s roditeljima, porodicom, koordinaciju s relevantnim institucijama, psihoterapiju i prevenciju recidiva, a navedeno se može provoditi u ustanovama, organizacijama (ili drugim načinima organizovanja pravnih subjekata) u kojima se provode poslovi savjetovanja i psihoterapije kompetentnih osoba.

Očekivani ishodi uključivanja u tretman mogu biti:

Uspostavljanje i održavanje pozitivnih promjena u ponašanju maloljetnika, povećanje motivacije i saradnje za tretman i za promjenu, smanjenje broja recidivista, promjena stila života i poboljšanje kvaliteta života, prekid destruktivnog i autodestruktivnog ponašanja, promjene na ličnom, društvenom i porodičnom nivou, jačanje socijalnih, psiholoških, emotivnih, moralnih kompetencija, razvijanje i jačanje socijalne mreže, resocijalizacija, te smanjenje pojave maloljetničke delinkvencije.

Ciljna populacija su maloljetne osobe koje su prekršile zakon tj. učinile krivično djelo, a ispunjavaju zakonom predviđene uslove koji su propisani za izricanje navedene odgojne preporuke. Također, to mogu biti i punoljetne osobe ukoliko se desi da protekne duži vremenski period do momenta izricanja odgojne preporuke (s tim da je isti učinio krivično djelo kao maloljetna osoba). Jedan od kriterijuma za izricanje ovakve odgojne preporuke je postojanje određenih psihičkih poteškoća i problema (poremećaja) kod maloljetnika kojima (prema relevantnoj procjeni) treba pristupiti putem savjetovanja ili psihoterapijski kao i postojanje pojave ili rizika od prekomjerne upotrebe/konzumiranja alkoholnih pića ili opojnih sredstava. Indirektna ciljna grupa su roditelji i eventualno porodica.

Odgovorne osobe za provođenje ove odgojne preporuke u odabranim (psihološkim) savjetovalištim su stručna lica koja moraju biti specifičnog stručnog usmjerenja i to psiholozi (poželjno sa završenom psihoterapijskom edukacijom ili da se nalaze u edukaciji nekog od psihoterapijskih pravaca). U skladu s tipom savjetovališta odgovorne osobe mogu biti i drugi stručnjaci

s visokom stručnom spremom usmjerenja društvenih nauka (pedagozi, defektolozi, socijalni radnici) koji imaju dodatne edukacije iz područja psihološkog/psihosocijalnog savjetovanja ili psihoterapije. Poželjno bi bilo da imaju afinitet za rad s djecom i maloljetnicima kao i da se kontinuirano stručno usavršavaju edukativnim treninzima i da se nalaze pod stalnom supervizijom.

Odgovorne osobe/stručna lica dužni su provoditi individualni i grupni tretman savjetovanja ili psihoterapije u skladu s važećim pravilima i principima teorije i prakse i to u okviru moralnih, etičkih i zakonskih normi. Potrebno je da su osobe kompetentne i da se rukovode principom diskrecije.

Stručno lice koje je odgovorno za provođenje tretmana saraduje s roditeljima, organom starateljstva (centrom za socijalni rad) i drugim relevantnim institucijama ukoliko se za tim ukaže potreba.

Naiin provođenja

Individualni tretmani se realizuju jednom sedmično u trajanju od 50 minuta. Neophodan je individualan pristup svakom maloljetniku i u zavisnosti od procjene se kreira i sam sadržaj rada sa istim. Potrebno je sačiniti individualni plan tretmana. Iako je sadržaj tretmana individualan, preporuka je da se radi na emocionalnom opismenjavanju (edukacija o značaju emocija, prepoznavanju, kontroli emocija...), razvijanju lične odgovornosti, korekciji neadekvatnog ponašanja.

Grupni tretmani se realizuju jednom u deset ili jednom u petnaest dana, a prema potrebi i češće sa minimalno 3 – 4 člana grupe, u trajanju od 90 minuta. U toku grupnih tretmana poželjno je provoditi treninge vještina – interpersonalne vještine, kontrola emocija, vježbanje vještina komunikacije, trening asertivnosti, razvijanje samokritičnosti, razvijanje kreativnosti, vještine organizacije i vještine rješavanja problema. Preporučene teme radionica: „Nenasilna komunikacija“, „Zajedničko donošenje odluka“, „Razumijevanje konflikata“, „Predrasude“, „Izgradnja povjerenja“, „Posredovanje u konfliktima“, „Izražavanje emocija“, „Međusobna tolerancija“. Kroz grupe provoditi i psihoedukaciju (rad na iskripljenim kognitivnim uvjerenjima, osvješćivanje štetnih obrazaca ponašanja) kao i

edukativne radionice (problemi ovisnosti, partnerski odnosi i druge teme u skladu sa uzrastom i problematikom).

Ukoliko se radi individualni tretman s roditeljem maloljetnika, potrebno je da to radi drugo odgovorno lice - ne može isto koje radi s maloljetnom osobom. Prema potrebi, s roditeljima (eventualno s porodicom) provoditi grupne tretmane (edukativne grupe, grupe podrške).

Pravila i tok tretmana

Prvi korak u tretmanu je pribavljanje pismenog pristanka/saglasnosti roditelja za provođenje tretmana uz informisani pristanak maloljetnika.

Na početku, obaviti razgovor u prisustvu roditelja, te tada uraditi trostrani ugovor (stručno lice - roditelj - maloljetnik). Ugovor je uglavnom usmeni. Ovakav trostrani ugovor se odnosi na osnovne informacije o pravilima tretmana kao i o pravilu povjerljivosti (diskrecije) između maloljetnika i stručnog lica kada se roditelj informiše da će bez dozvole maloljetnika biti obaviješten samo ukoliko se saznaju informacije o tome da maloljetnik ozbiljno ugrožava svoje zdravlje, kao i ako se sazna za namjeru ugrožavanja svog života ili života drugih. U drugim slučajevima, traži se dozvola maloljetnog lica za davanje informacija roditelju i preporuka je da i maloljetnik tada bude prisutan.

U daljem toku, stručno lice pravi terapijski ugovor sa maloljetnikom - prvo se definiše neželjeno stanje (definisane probleme), a potom putem pregovaranja se definiše željeno stanje, odnosno ugovorni cilj tretmana te se u skladu s tim planira tretman. Potrebno je da ugovor bude u skladu s realnošću i kapacitetima maloljetnika kao i da pokazatelji/indikator promjene tj. postignutog cilja budu mjerljivi. Ugovor je podložan modifikaciji i izmjenama u skladu s aktuelnom problematikom. Ukoliko postoji problem s motivacijom maloljetnika za tretman (veoma često je prisutan otpor za tretman), na istoj raditi prije definisanja ugovornog cilja.

Ukoliko je maloljetno lice pod uticajem bilo koje vrste opojnih sredstava, u tom momentu se ne radi tretman/seansa.

Ukoliko dođe do pogoršanja psihičkog stanja maloljetnika ili stručno lice procijeni da postoji ozbiljna opasnost od ugrožavanja bezbjednosti po druge ili po sebe, ili da se na bilo koji drugi način psihičko stanje ozbiljno izmjeni u negativnom aspektu, a da se procijeni da isto zahtijeva i određen medikamentozni tretman, obavezno se obavještava ljekar specijalista psihijatar i sa istim ostvaruje saradnja, te nastavak tretmana. U zavisnosti od ozbiljnosti situacije, obavijestiti i druge zakonski predviđene subjekte.

Ukoliko kod maloljetnika postoje specifične poteškoće u razvoju, uključiti stručnjake drugih profila (defektolog, specijalni pedagog, logoped, psihijatar i sl.)

Odnos prema maloljetniku u toku tretmana

Poželjno je da stručno lice ima njegujući odnos prema maloljetniku, ali uz korištenje konfrontativnih tehnika kada se to u tretmanu zahtijeva, uz kombinaciju čvrste strukture i pravila.

Evidencija i izvještavanje

Stručno lice se u svom radu rukovodi individualnim planom koji je sačinjen u saradnji s maloljetnikom i roditeljima kao i svojim internim zabilježkama.

○ toku i efektima provođenja odgojne preporuke sačinjava se izvještaj i obavještava organ starateljstva redovno svakih mjesec dana.

PRILOZI:

- ▶ Prijedlog forme *individualnog plana* tretmana za odabrana savjetovišta
- ▶ Prijedlog forme *izvještaja* za odabrana savjetovišta
- ▶ Prijedlog forme *izvještaja* Centra za socijalni rad

PRILOG 1

Prijedlog forme Individualnog plana tretmana za odabrana savjetovališta

INDIVIDUALNI PLAN TRETMANA za maloljetno lice

1. Podaci o maloljetnom licu:

Ime i prezime JMB	
Imena roditelja / staratelja	
Datum i mjesto rođenja	
Adresa stanovanja	
Plan tretmana važi za period:	

2. Podaci o tretmanu - izrečenoj odgojnoj preporuci;
3. Početna procjena i definicija problema;
4. Cilj / ciljevi tretmana;
5. Zadaci, izvršioci, vremenski okvir djelovanja.

Zadaci, intervencije, usluge, mjere	Odgovorno lice	Vremenski okvir	Indikatori

6. Evaluacija i zaključak o efektima primjene plana tretmana

Stručno lice odabranog savjetovališta

PRILOG 2

Prijedlog forme Izvještaja za odabrana savjetovališta

IZVJEŠTAJ O REALIZACIJI TRETMANA - provođenja odgojne preporuke „Uključivanje u pojedinačni ili grupni tretman odgojnih, obrazovnih, psiholoških ili drugih savjetovališta“

1. Podaci o maloljetnom licu:

Ime i prezime JMB	
Imena roditelja / staratelja	
Datum i mjesto rođenja	
Adresa stanovanja	
Datum početka provođenja tretmana	

2. Podaci o tretmanu - izrečenoj odgojnoj preporuci;
3. Interpretacija rezultata tretmana - realizacija odgojne preporuke (uz opis redovnih dolazaka, saradnje, poštivanja dogovora);
4. Saradnja sa roditeljima;
5. Predikcija i preporuke;
6. Napomene.

Stručno lice odabranog savjetovališta

PRILOG 3

Prijedlog forme Izvještaja Centra za socijalni rad

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Centar za socijalni rad Općine/Grada

Broj: _____

Datum: _____ godine.

Kantonalno tužilaštvo/Općinski sud

Veza: Rješenje Općinskog suda/Kantonalnog tužilaštva _____ o
izrečenoj odgojnoj preporuci broj: _____ od _____.

PREDMET: Mjesečni izvještaj o toku izvršenja odgojne preporuke uključivanje u pojedinačni ili grupni tretman odgojnih, obrazovnih, psiholoških ili drugih savjetovališta za mladb. N. N. za period _____, dostavlja se,

Rješenjem Općinskog suda/Kantonalnog tužilaštva _____ broj i datum _____ za mladb. N. N. izrečena je odgojna preporuka uključivanje u pojedinačni ili grupni tretman odgojnih, obrazovnih, psiholoških ili drugih savjetovališta.

Nakon odabira relevantnog savjetovališta i sačinjenog plana izvršenja izrečene odgojne preporuke dana _____ započeto je njeno izvršenje i praćenje plana realizacije iste.

Planom realizacije koji su sačinili organ starateljstva i odabrano savjetovalište za period od jedne godine utvrđeni su indikatori na osnovu kojih se vrši mjesečno praćenje toka izvršenja izrečene vaspitne preporuke i to:

- » redovnost dolazaka na savjetovanje;
- » saradnja i poštivanje dogovora;
- » saradnja roditelja sa stručnim/odgovornim licem;
- » procjena od strane stručnog/odgovornog lica o eventualnim promjenama;
- » preporuka i zaključci stručnog/odgovornog lica.

Kratak opis prema pojedinačnim indikatorima, a na osnovu Izvještaja stručnog/odgovornog lica odabranog savjetovališta.

Zaključak:

Na osnovu analize pokazatelja evidentno je da se odgojna preporuka „Uključivanje u pojedinačni ili grupni tretman odgojnih, obrazovnih, psiholoških ili drugih savjetovališta” u potpunosti/djelimično realizuje/ ne realizuje čime se ostvaruje/ne ostvaruje svrha njene primjene. Imajući u vidu navedeno, predlažemo nastavak realizacije izrečene odgojne preporuke prema utvrđenom planu/ili nešto drugo.

Stručni saradnik Centra za socijalni rad

LITERATURA

- 1) Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku F BiH („Službene novine F BiH” broj 7/14)
- 2) Uredba o primjeni odgojnih preporuka prema maloljetnicima („Službene novine F BiH” broj 11/15)